

Vidar Haslum
IKS - HG
Universitetet i Stavanger
4036 Stavanger

12. mai 2006

E-post: vidar.haslum@uis.no Tlf. 92638033

Det kongelige kultur- og kirkedepartement
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Ref. 2006/01001 KU/KU2 CHA 21.03.2006

UTTALELSE OM HØRINGSBREV

Jeg har noen kommentarer til ett av punktene i utkastet, fordi jeg anser det som problematisk i sin nåværende form. Det gjelder: **2. Om skrivemåten av stadnamn, ii Bøyingsverk.**

I dialekter der hokjønn entall ender på *-o*, mener jeg det er sterke argumenter for å gi adgang til å skrive <o>. Problematikken angår flere kjente navn, bl.a. *Osøyro* og *Knudaheio*. Vokalfonemene /i/, /a/ og /o/ (med norsk lydskrift. I IPA-systemet: /i/, /a/, /u/) representerer de fonologiske kardinalvokalene i verdens språk. Disse må nok generelt regnes som de tre vokalene det vil være enklest å normere en uttale i samsvar med, og samtidig de mest problematiske å normere bort fra. Å normere navn på en slik måte at ett kardinalpunkt må skiftes ut med et annet, representerer den mest ekstreme form for lydstridig gjengivelse av vokalkvaliteter som tenkes kan. Normeringen *Osøyro* til <Osøyra> eller <Osøyri> blir derfor nøyaktig like feil. Hvis en ikke vil bygge normeringen på en kardinalvokalisk nedarvet uttale, får en et alvorlig problem, fordi der ikke eksisterer noen annen mer 'naturlig' vokal å normere mot.

Fonemet /o/ (norsk lydskrift) er en ekstremt trang vokal med tilbaketrukket tungespiss og lepperunding, mens /a/ er en ekstremt åpen vokal uten markert tungespiss og uten lepperunding (og /i/ er en ekstremt trang vokal med framtrukket tungespiss uten lepperunding). Det er neppe tilstrekkelig grunnlag å avvise *o*-ending fordi denne støter mot dativ. I de områdene *o*-ending på hokjønnord er naturlig, vil det ikke – eller i liten grad –

være levende dativ. Stivna dativformer vil trolig dreie seg om relativt få, enkeltstående tilfeller.

Dette må ikke forstås som et innlegg for ortofoni. Slik jeg og mange ser det, kan det være meget gode grunner for at en normerer former som ”Liå” og ”Myre” (enstavings tonelag) til henholdsvis <Lia> og <Myri>, der det er naturlig. Noe en derimot i det lengste bør unngå, er en normering som er så lydstridig at ett fonologisk kardinalpunkt byttes ut med et annet. Min kollega i Bergen, nordisten Reidunn Hernes fra Osøyro, som nettopp har fullført en doktoravhandling om talemålsvariasjon i Os, sier til meg at skrivemåten <Osøyro> er sterkt innarbeidd. Andre skrivemåter av dette navnet føles av de fleste osinger ganske unaturlig.

Før en bestemmer seg for normeringsprinsipp, bør en tenke over hvorfor folk i Os er så komfortable med skrivemåten <Osøyro> og tilsvarende ukomfortable med <Osøyri>/<Osøyra>. Sannsynligvis har det ikke å gjøre med tilfeldige vaner; sannsynligvis har det sammenheng med ei rasjonell språkkjensle og fonologiske realiteter. Kardinalvokalene er realiteter som ikke noe språknormeringsorgan i verden kan endre på. Det er naturen som er sånn, og det må forskriftene i stadnamnlova ta konsekvensen av.

Med vennlig hilsen

Vidar Haslum
Dr.art. i navnegransking
Førsteamanuensis i nordisk språkvitenskap
Universitetet i Stavanger